

adviesrapport

**Uitvoering Natura 2000 herstelmaatregelen
Haaksbergerveen**

Beoordeling effecten op beschermde natuurwaarden

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

Status

Definitief

Colofon

Titel

Uitvoering Natura 2000 herstelmaatregelen Haaksbergerveen

Subtitel

Beoordeling effecten op beschermde natuurwaarden

Projectcode

21-133

Datum

27 mei 2021

Status

Definitief

Auteur(s)

J. Filius & R. Apperloo

Modellering & GIS

J. Filius

Tweede lezer

M. van der Sluis

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Filius, J. & R. Apperloo (2021). Uitvoering Natura 2000 herstelmaatregelen Haaksbergerveen. Beoordeling effecten op beschermde natuurwaarden. Rapport 21-133. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

1.	Situatieschets	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Juridisch kader	4
1.3	Leeswijzer	6
2.	Werklocaties en maatregelen	7
2.1	Doel van de maatregelen	7
2.2	Onderzoeksgebied	7
2.3	Voorgenomen maatregelen	7
2.4	Planning werkzaamheden	9
3.	Methode	10
3.1	Bureaustudie	10
3.2	Analyse en effectbeoordeling	10
4.	Voortoets	11
4.1	Inleiding	11
4.2	Afbakening beoordeling maatregelen	11
4.3	Afbakening beschermde waarden Buurserzand & Haaksbergerveen	11
4.4	Afbakening effecten	13
4.5	Effectbeoordeling	13
4.6	Samenvatting conclusies	17
5.	Soortbescherming	18
5.1	Inleiding	18
5.2	Effectbeoordeling	18
5.3	Conclusies	27
6.	Ecologisch werkprotocol	28
6.1	Algemeen	28
6.2	Verwijderen bosopslag en solitaire bomen	29
6.3	Verwijderen stobben en maaien	29
6.4	Dempen greppels/ watergangen en vervangen/ verwijderen duikers en plaatsen stuw	29
6.5	Ophogen en opvullen dammen	30
6.6	Transportroutes	30
	Geraadpleegde bronnen	31

Bijlagen

Bijlage 1 - Maatregelkaarten

Bijlage 2 - Logboek

1. Situatieschets

1.1 Inleiding

Door overmatige depositie van stikstof staan diverse Natura 2000 doelen onder druk. Om stikstofdepositie te beperken en natuur meer robuust te maken zijn onder andere maatregelen in en om Natura 2000-gebieden nodig. In 2021 worden door Staatsbosbeheer (Natura 2000-natuurherstel) maatregelen uitgevoerd in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergervveen.

Vanwege de grote overschrijding van de Kritische Depositiewaarde (KDW) is het nodig om onder andere de opslag van met name berken te verwijderen om zo de verdamping en overschaduw van habitattypen te verminderen. Daarnaast heeft Staatsbosbeheer het voornemen om de volgende herstelmaatregelen te nemen in het Buurserzand & Haaksbergervveen: stobben verwijderen en maaien, dempen van greppels, ophogen van kades en vervangen/verwijderen duikers.

Wet- en regelgeving voor bescherming van natuur zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb), verplichten vooraf te toetsen of activiteiten conflicteren met aanwezige beschermde natuurwaarden (zie voor toelichting op natuurwetgeving paragraaf 1.2). In voorliggend adviesrapport is de toetsing uitgewerkt.

1.2 Juridisch kader

De Wet natuurbescherming (Overheid, 2021) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. Onderstaand is een samenvatting van relevante wetsteksten te vinden. In dit rapport worden de maatregelen getoetst aan de soortbescherming en gebiedsbescherming (Natura 2000-gebieden).

Soortbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van soorten.

De bescherming is opgedeeld in drie categorieën:

- Vogels zoals bedoeld in artikel 3.1 Wet natuurbescherming, waaronder:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten en
 - Overige vogels;
- Soorten van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I) zoals bedoeld in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming;
- Nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 Wet natuurbescherming), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor provinciaal geen vrijstelling geldt, en
 - Soorten waarvoor provinciaal wel vrijstelling geldt.

Provincies mogen besluiten om bepaalde soorten vrij te stellen van bescherming in het kader van ruimtelijke ingrepen, beheer en onderhoud. In de meeste provincies geldt - onder andere voor ruimtelijke ontwikkelingen - een vrijstelling voor een selectie van zoogdieren en amfibieën. Voor de niet-vrijgestelde soorten gelden vergelijkbare verboden (zie artikel 3.10) als voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn (artikel 3.5) en geldt eveneens een strikte beschermingsstatus.

Vrijstelling van ontheffingsplicht

De Wet natuurbescherming biedt voor herstelmaatregelen of een passende maatregel in Natura 2000-gebieden (art. 3.3 lid 7, art. 3.8 lid 7 en art. 3.10 lid 2) een vrijstellingsmogelijkheid van verbodsbepalingen soortbescherming. Over de manier waarop toetsing plaats dient te vinden heeft de provincie Overijssel een 'interne' memo opgesteld: Wet natuurbescherming; soortbeschermingsbepalingen en herstelmaatregelen, 7 juni 2017. In deze memo is uiteengezet op welke manier provincie Overijssel de Wet natuurbescherming ten aanzien van de uitvoering van herstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden interpreteert. Hierin is geconcludeerd dat de wettelijke vrijstelling geldt voor Natura 2000 herstelmaatregelen en andere instandhoudingsmaatregelen, maar dat wel voldaan moet worden aan de zorgplicht middels het opstellen van een ecologisch werkprotocol (EWP).

Gebiedsbescherming

Hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden). Voor Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor habitats, soorten, broedvogels en/of niet-broedvogels. In artikel 2.7 verplicht de Wet natuurbescherming om vooraf te beoordelen of ingrepen/activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden aangewezen instandhoudingsdoelen. Als significant negatieve effecten niet zijn uit te sluiten dan kan het aanvragen van een vergunning bij bevoegd gezag (veelal de provincie waarbinnen de ingreep of activiteit plaatsvindt) aan de orde zijn.

Vrijstelling van vergunningplicht

Per 1 januari 2020 is de Spoedwet Aanpak Stikstof van kracht gegaan. Onderdeel van de Spoedwet is een aanpassing van artikel 2.7 (lid 2) van de Wnb. In het betreffende artikel is nu een vrijstelling van vergunningplicht opgenomen voor projecten die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied. Daarnaast zijn projecten die zijn beschreven in en worden gerealiseerd overeenkomstig een vastgesteld beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht. Het project moet in het beheerplan passend zijn beoordeeld en het project mag de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet aantasten.

Over de manier waarop toetsing plaats dient te vinden heeft de provincie Overijssel een aantal voorwaarden opgesteld (schriftelijke mededeling Iris Wolters 24 januari 2020). In deze mail is uiteengezet op welke manier provincie Overijssel de Wet natuurbescherming ten aanzien van de uitvoering van herstel- en instandhoudingsmaatregelen in Natura 2000-gebieden interpreteert. Speciaal ten aanzien van het aspect stikstof geldt dat er geen AERIUS berekening noodzakelijk is voor projecten die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied. Wel is een ecologische beoordeling noodzakelijk waarin mogelijke effecten (waaronder stikstof) inzichtelijk worden gemaakt.

Zorgplicht

Conform artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming houdt de zorgplicht in dat iedereen voldoende zorg in acht neemt voor beschermde gebieden, in het wild levende dieren en planten en hun directe

leefomgeving. Iedereen die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn/haar handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een beschermd gebied of voor in het wild levende soorten, laat deze handelingen achterwege. Indien het achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevraagd, worden maatregelen getroffen om de gevolgen te voorkomen, of zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt. De zorgplicht geldt dus ook voor soorten zonder specifieke beschermingsstatus onder de Wet natuurbescherming.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het Natura 2000-gebied en de door Staatsbosbeheer voorgenomen maatregelen. In hoofdstuk 3 volgt de beschrijving van de gevolgde werkwijze bij de beoordeling, in hoofdstuk 4 gevolgd door een analyse van te verwachten effecten op instandhoudingsdoelen. Hoofdstuk 5 gaat in op de aanwezige beschermde soorten, de effecten die (mogelijk) optreden als gevolg van de uitvoering van de werkzaamheden en welke maatregelen nodig zijn om invulling te geven aan de zorgplicht. Het ecologisch werkprotocol is uitgewerkt in hoofdstuk 6.

2. Werklocaties en maatregelen

2.1 Doel van de maatregelen

Maatregelen worden uitgevoerd om de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergervveen veilig te stellen. De maatregelen zijn nodig, zelfs onontkoombaar: uitstel van de maatregelen leidt ertoe dat op termijn de Natura 2000-doelen niet meer behaald (kunnen) worden.

2.2 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft alle maatregellocaties die verspreid liggen in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergervveen. De maatregellocaties zijn ruimtelijk weergegeven in bijlage 1. Het Buurserzand & Haaksbergervveen is een Natura 2000-gebied met een oppervlakte van 1.249 hectare. Het gebied is onder te verdelen in het Buurserzand (456 hectare) en het Haaksbergervveen (592 hectare). De natuurherstelmaatregelen vinden plaats in het Haaksbergervveen wat in beheer is van Staatsbosbeheer. Het Haaksbergervveen is een veenputtencomplex met goed ontwikkelde gradienten naar het omliggende zand- en (basenrijk) leemlandschap. Daarnaast zijn in het onderzoeksgebied greppels aanwezig die vrijwel het volledige jaar droog staan. Verder is er opslag aanwezig in de vorm van bos/boschages waarvan het merendeel van de bomen niet ouder is dan 3-5 jaar en enkele solitaire oudere bomen.

2.3 Voorgenomen maatregelen

Algemeen

In de Natura 2000-gebiedsanalyse (Provincie Overijssel, 2017) zijn Natura 2000-natuurherstelmaatregelen uitgewerkt. Deze zijn bedoeld voor behoud en ontwikkeling van beschermde waarden waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen en zorgen voor vermindering van effecten door stikstofdepositie. Daarnaast worden instandhoudingsmaatregelen genomen in het kader van het beheer van het Natura 2000-gebied. Dit zijn maatregelen die leiden tot behoud en ontwikkeling van beschermde waarden waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. In tabel 2.1 is een overzicht van het maatregelpakket opgenomen, vervolgens volgt een korte beschrijving van het maatregelpakket. In bijlage 1 zijn de maatregelvlakken ruimtelijk weergegeven. Voor een gedetailleerde uitwerking van de maatregelen wordt verwezen naar de planuitwerking van Staatsbosbeheer (Staatsbosbeheer, 2019).

Tabel 2.1 Overzicht van het maatregelpakket.

	Maatregel
1.	Verwijderen bosopslag en solitaire bomen
2.	Verwijderen stobben en maaïen
3.	Dempen greppels/ watergangen
4.	Ophogen en opvullen dammen
5.	Vervangen/verwijderen duikers en plaatsen stuw
6.	Transportroutes

Maatregelbeschrijving

1. Verwijderen bosopslag en solitaire bomen

Ten behoeve van de kwaliteit van de habitattypen Droge heiden, Herstellende hoogvenen en Actieve hoogvenen wordt opslag verwijderd binnen de habitattypen. In totaal gaat het om circa 270 hectare. Hoewel het periodiek verwijderen van opslag behoort tot regulier beheer van deze habitattypen, heeft de stikstofdepositie geleid tot versnelde groei van de opslag van o.a. grove den en berken. In de goed ontwikkelde hoogveenkern van het gebied hoeft geen opslag verwijderd te worden; de opslag wordt hier niet hoog en vormt geen bedreiging. Daarnaast is dit deel van het gebied zeer gevoelig voor betreding en is vanuit dat oogpunt het verwijderen van opslag niet wenselijk. Ook in het zuiden, iets ten oosten van het bestaande bosperceel, zal de opslag niet worden verwijderd. Deze opslag hoort bij de hier aanwezige vegetatie. Verwijdering van deze opslag zal dan ook niet leiden tot betere natuurkwaliteit. In alle aangewezen compartimenten en op de betreffende compartimenteringsdammen moet de opslag verwijderd worden om verdamping vanuit het veen te verminderen en zo de kwaliteit van het veen te verhogen. Daarnaast is verwijdering van opslag beter voor de conditie en onderhoud van de dammen.

Een groot deel van het gebied is kwetsbaar. Bovendien is het terrein niet tot moeilijk begaanbaar met de reguliere machines. De opslag wordt daarom waar mogelijk verwijderd met een moeraskraan. Waar het terrein niet geschikt of te kwetsbaar is voor de moeraskraan wordt de opslag verwijderd met de hand, dat wil zeggen met een bosmaaier of handgereedschap. Het grootste deel van het vrijgekomen materiaal wordt afgevoerd met uitzondering van de opslag tot 2 meter hoog, deze wordt ter plekke versnipperd of op depotlocaties aan de randen van het gebied (Staatsbosbeheer, 2019).

2. Verwijderen stobben en maaïen

Verwijderen stobben

Op één locatie waar opslag wordt verwijderd, is vervolgbeheer gepland in de vorm van maaïen. Om het vervolgbeheer mogelijk te maken, worden de stobben verwijderd. Stobben worden gefreesd tot onder het maaiveld.

Maaïen

Ten behoeve van ontwikkeling en behoud van het habitatype Droge heiden wordt vervolgbeheer in de vorm van maaïen toegepast binnen één maatregelvlak waar eerst opslag wordt verwijderd. Door periodiek te maaïen wordt gras teruggedrongen en worden nutriënten uit het systeem verwijderd.

3. Dempen greppels/ watergangen

Voor het hoogveen, maar ook voor de ontwikkeling van heide in het gebied moet een aantal greppels/ watergangen binnen de hydrologische bufferzone worden gedempt. De greppels/ watergangen worden deels gedempt met leemhoudend zand van buiten het gebied. Het overige deel wordt gedempt met zand uit het gebied.

4. Ophogen en opvullen dammen

Voor de uitvoering van de overige maatregelen (verwijderen opslag in het veen en het maaien) en het toekomstig beheer in de noordkant van het Haaksbergerveen moeten twee dammen uitgevlakt worden. De betreffende dammen vormen straks de belangrijkste aan en afvoerroutes voor de machines die de werkzaamheden uitvoeren. Om de dammen af te vlakken wordt een laag (10 cm) zand aangebracht. Eventuele plekken op de dam waar nu water over de dam loopt worden aangevuld met leemhoudend zand.

5. Vervangen/verwijderen duikers en plaatsten stuw

Ten behoeve van herstel van het hydrologisch systeem in het Haaksbergerveen dienen bestaande duikers vervangen of verwijderd te worden. Daarnaast moet er een stuw worden geplaatst.

6. Transportroutes

Het Haaksbergerveen is bereikbaar via de Broekdijk en de Wennenwickweg of via de Hanenbultweg en Stratersdijk. De Oude Buurserveenweg mag enkel worden gebruikt voor aan- en afvoermachines van tak- en tophout en niet voor personenvervoer. Binnen het Haaksbergerveen mogen gemotoriseerde voertuigen zich alleen begeven op voorgeschreven dan wel voorgelegde en door de directie goedgekeurde transportroutes.

2.4 Planning werkzaamheden

De uitvoering van de maatregelen wordt verspreid over twee jaar uitgevoerd in augustus 2021 tot en met december 2021 en augustus 2022 tot en met december 2022. Er wordt in deze periode zoveel mogelijk rekening gehouden met de kwetsbare periodes van de aanwezige/ te verwachten beschermde natuurwaarden.

3. Methode

3.1 Bureaustudie

Om een beeld te krijgen van aanwezige kwalificerende waarden (habitattypen en -soorten) en beschermde soorten in het onderzoeksgebied (zie ook bijlage 1) en omgeving (zone 1 kilometer tot 10 jaar oud) zijn beschikbare bronnen geraadpleegd (o.a. NDFF, 2021 en Provincie Overijssel, 2021). Daarnaast is het quickscan onderzoek dat in 2016 door Ecogroen is uitgevoerd, ten behoeve van de herinrichting van deelgebied HV1, geraadpleegd (Bunskoek & Kraaijeveld, 2016). Voor een volledig overzicht verwijzen we naar de Geraadpleegde bronnen achterin dit rapport. Op basis van beschikbare literatuur en terreinkenmerken is vervolgens beoordeeld welke beschermd natuurwaarden aanwezig of te verwachten zijn.

3.2 Analyse en effectbeoordeling

Alle gegevens die zijn verzameld tijdens het literatuuronderzoek zijn gebruikt voor de toetsing aan de wettelijke soort- en gebiedsbescherming. Nagegaan is of (leefgebieden van) beschermde soorten en habitattypen overlappen met de geplande maatregellocaties.

Soortbescherming

Omdat de maatregelen ontheffingsvrij kunnen worden uitgevoerd, is er geen uitgebreid onderzoek naar het (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten uitgevoerd. Voor beschermde soorten is beoordeeld of negatieve effecten door maatregelen kunnen optreden en welke voorzorgsmaatregelen nodig zijn om negatieve effecten te voorkomen of tot een minimum te beperken (zorgplicht). Om bij de voorzorgsmaatregelen maatwerk te kunnen toepassen is op basis van eerder onderzoek, bekende verspreidingsgegevens, terreinkenmerken en expert judgement een inschatting gemaakt van (te verwachten) aanwezige beschermde soorten in de maatregelengebieden.

Gebiedsbescherming

Voor de Natura 2000-waarden zijn de effecten als gevolg van de uitvoering inzichtelijk gemaakt. Hierbij is gebruik gemaakt van de NDFF (2021), de habitattypenkaart van Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen (Provincie Overijssel, 2021), de effectindicator (Min. EZ, 2015) en expert judgement.

4. Voortoets

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de bevindingen van de Voortoets beschreven. Centrale vraag gedurende de Voortoets is: zijn negatieve effecten van geplande maatregelen op beschermde waarden van Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen te verwachten?

4.2 Afbakening beoordeling maatregelen

Effecten van de maatregelen op kwalificerende natuurwaarden in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen kunnen ontstaan gedurende de uitvoeringsfase en/of gebruiksfase. Effecten tijdens de gebruiksfase ontstaan na afronding van de werkzaamheden (bijvoorbeeld vernatting als gevolg van het dempen van een sloot). Effecten in de uitvoeringsfase treden op als fysiek in het gebied wordt ingegrepen om een maatregel tot stand te brengen. Verstoring en mechanische effecten zijn voorbeelden van effecten die in deze fase optreden.

4.3 Afbakening beschermde waarden Buurserzand & Haaksbergerveen

Algemeen

Voor Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor tien habitattypen en drie habitatsoorten (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. = behoudsdoelstelling; > uitbreiding- of verbeterdoelstelling, = (<) achteruitgang in oppervlakte ten gunste van het habitatype H7110A Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) is toegestaan; *prioritair habitatype.

Habitattypen		Doel		
		Oppervlakte	Kwaliteit	Populatie
H2310	Stuifzandheiden met struikheide	>	=	
H3130	Zwakgebufferde vennen	=	>	
H4010A	Vochtige heiden	>	=	
H4030	Droge heiden	=	=	
H5130	Jeneverbesstruwelen*	=	>	
H7110A	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	>	>	
H7120	Herstellende hoogvenen	= (<)	>	
H7230	Kalkmoerassen	=	=	
H91D0	Hoogveenbossen*	>	=	
H91E0C	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)*	=	=	

Habitatsoorten				
H1145	Grote modderkruiper	=	=	=
H1166	Kamsalamander	=	=	=
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	>	>	>

Tijdens de uitvoering van de maatregelen kunnen negatieve effecten op deze instandhoudingsdoelen optreden. In tabel 4.2 is een verkennende beoordeling weergegeven op basis van geografie om mogelijke knelpunten te identificeren voor de te beoordelen werkzaamheden. Vervolgens is er een korte toelichting gegeven. Hierbij zijn drie categorieën mogelijk. Bij geen overlap liggen bekende begrenzingen van habitattypen en leefgebieden van beschermde habitatsoorten op meer dan 100 meter afstand van de maatregellocaties. Bij overlap vallen bekende begrenzingen samen met maatregellocaties. Daarnaast is er nog een tussencategorie waarbij bekende kwalificerende waarden dichtbij (0-100 meter afstand van) maatregellocaties liggen.

Tabel 4.2 Overlap maatregelen en kwalificerende natuurwaarde. X = overlap; O = omgeving (0 - 100 meter) en - = >100 meter.

Habitattypen	1. Verwijderen bopslag en solitaire bomen	2. Stobben verwijderen en maaien	3. Dempengreppels	4. Ophogen en opvullen dammen	5. Vervangen/verwijderen duikers en plaatsen stuw	6. Transportroutes
Stuifzandheiden met struikheide	-	-	-	-	-	-
Zwakgebufferde vennen	-	-	-	-	-	-
Vochtige heiden	-	-	-	-	-	-
Droge heiden	X	-	X	-	-	X
Jeneverbesstruwelen	-	-	-	-	-	-
Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	-	-	-	-	-	-
Herstellende hoogvenen	X	X	X	X	X	X
Kalkmoerassen	-	-	-	-	-	-
Hoogveenbossen	-	-	-	-	-	-
Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	-	-	-	-
Habitatsoorten						
Grote modderkruiper	-	-	O	-	O	-
Kamsalamander	O	O	O	O	O	O
Gevlekte witsnuitlibel	O	O	O	O	O	O

Habitattypen

Op basis van de habitattypenkaart van de provincie Overijssel kan worden geconcludeerd dat de habitattypen Stuifzanden met struikheide, Zwakgebufferde vennen, Vochtige heiden, Jeneverbesstruwelen, Kalkmoerassen, Hoogveenbossen en Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) niet overlappen met de maatregellocaties in het Buurserzand & Haaksbergerveen. Zoals beschreven in de planuitwerking (Staatsbosbeheer, 2019) wordt er geen opslag verwijderd in de hoogveenkernen (Actieve hoogvenen). Al deze habitattypen, met uitzondering liggen op ruime afstand van de maatregellocaties. Gezien de ligging en afstand en aard van de werkzaamheden kunnen op voorhand negatieve effecten worden uitgesloten voor deze habitattypen.

Resterende habitattypen Droge heiden en Herstellende hoogvenen zijn alle aanwezig in of in de directe omgeving van de geplande maatregellocaties. Voor het habitatype Herstellende hoogvenen geldt dat werkzaamheden op vrijwel alle locaties overlappen met het habitatype. Negatieve effecten op deze habitattypen kunnen daarom niet op voorhand worden uitgesloten. In paragraaf 4.5 worden de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt.

Habitatsoorten

Voor de soorten grote modderkruiper, kamsalamander en gevlekte witsnuitlibel is mogelijk geschikt leefgebied aanwezig binnen of nabij de geplande maatregellocaties. Het betreft voortplantings-/overwinteringsbiotoop van grote modderkruiper en voortplantingsbiotoop van kamsalamander op de locaties waar duikers en stuwen worden geplaatst of verwijderd. Daarnaast vindt naar verwachting overwintering plaats van kamsalamander in de hoger gelegen terreindelen zoals kades en dammen en de droge strooisellaag van te verwijderen bospercelen. Gevlekte witsnuitlibel wordt uitsluitend zwervend of foeragerend als imago verwacht op de maatregellocaties. Negatieve effecten op grote modderkruiper, kamsalamander en gevlekte witsnuitlibel kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. In paragraaf 4.5 worden de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt.

4.4 Afbakening effecten

Voor elk van de werkzaamheden is geanalyseerd of er sprake is van effecten die schadelijk zijn voor het betreffende instandhoudingsdoel voor de relevante habitattypen en/ of -soorten. Op basis van de effectenindicator (Min. EZ, 2015), de ligging (zie ook tabel 4.2), aard van de maatregel en expert judgement vragen de volgende effecten aandacht:

- Vermestende en verzurende effecten als gevolg van stikstofdepositie op alle aanwezige habitattypen en leefgebieden.
- Betreding en bodemverstoring van Droge heiden en Herstellende hoogvenen en leefgebieden van kamsalamander, grote modderkruiper en gevlekte witsnuitlibel.
- Oppervlakteverlies van Droge heiden en Herstellende hoogvenen en leefgebied van kamsalamander en grote modderkruiper.
- Verstoring typische soorten van de habitattypen Droge heiden en Herstellende hoogvenen en de habitatsoorten.

4.5 Effectbeoordeling

Habitattypen

Vermestende en verzurende effecten als gevolg van stikstofdepositie

Ten behoeve van de uitvoering van het maatregelpakket wordt materieel ingezet. Als gevolg van de inzet van materieel treedt er een tijdelijke toename op van stikstofdepositie op habitattypen in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. De toename van stikstofdepositie als gevolg van de uitvoering is zeer tijdelijk, beperkt en plaatselijk van aard.

De in dit rapport opgenomen Natura 2000-natuurherstelmaatregelen zijn bedoeld om het Natura 2000-gebied robuuster en weerbaarder te maken en om de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied te waarborgen. Zonder deze maatregelen is het waarborgen van de instandhoudingsdoelen zelfs onhaalbaar. Daarom worden hydrologische herstelmaatregelen getroffen en wordt er

opslag verwijderd om effecten van verdamping en beschaduwning tegen te gaan en de waterhuishouding in het gebied te optimaliseren.

Droge heiden: betreding, bodemverstoring, oppervlakteverlies en verstoring typische soorten

Ten behoeve van de uitvoering van de natuurherstelmaatregelen wordt materieel ingezet en wordt gebruik gemaakt van transportroutes voor af- en afvoer van materieel. Op één locatie is sprake van overlap tussen het habitatype Droge heiden en de geprojecteerde transportroute. Het betreft circa 150 meter waar de transportroute het habitatype moet kruisen om toegang te krijgen tot de maatregellocaties in het achterliggende gebied. De geprojecteerde transportroute loopt over een bestaand schouwpad. Daarnaast worden er enkele greppels/ watergangen gedempt die grotendeels binnen het habitatype liggen. De betreffende watergangen staan vrijwel het gehele jaar droog.

Op de locatie van de transportroute (bestaande schouwpad) is geen sprake van aangewezen habitatype (Provincie Overijssel, 2021). Zodoende treedt hier geen oppervlakteverlies, betreding en bodemverstoring op. Op de locaties van de te dempen greppels treedt kleinschalig en tijdelijk oppervlakteverlies op. Specifiek gaat het om circa 150 meter te dempen greppels binnen het habitatype Droge heiden. Op termijn mogen deze locaties zich echter weer ontwikkelen tot het habitatype Droge heiden. Bovendien wordt het maatregelpakket uitgevoerd om het ter plekke aanwezige habitatype robuuster te maken. Hierdoor weegt het tijdelijke en kleinschalige oppervlakteverlies niet op tegen het positieve lange termijn effect van de natuurherstelmaatregelen.

Verder worden effecten als betreding en bodemverstoring verder voorkomen door mitigerende maatregelen te nemen zoals het toepassen van bodem beschermende maatregelen (bijvoorbeeld rijplaten) en het voorkomen van onnodige betreding (zie ook H6).

De werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode augustus t/m november 2021/2022. Deze periode valt grotendeels buiten de meest kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperioden van typische soorten van Droge heiden (zoals adder, levendbarende hagedis, roodborsttapuit, veldleeuw-erik, heideblauwtje en groentje). Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soorten beschikbaar en leiden de werkzaamheden niet tot het verdwijnen of sterke achteruitgang van typische soorten van Droge Heiden. Hiermee zijn effecten op het habitatype Droge heiden voldoende inzichtelijk gemaakt.

Herstellende hoogvenen: betreding, bodemverstoring, oppervlakteverlies en verstoring typische soorten

Ten behoeve van de uitvoering van de natuurherstelmaatregelen wordt materieel ingezet en wordt gebruik gemaakt van transportroutes voor af- en afvoer van materieel. Betreding van het habitatype Herstellende hoogvenen is nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Negatieve effecten als gevolg van oppervlakteverlies, betreding en bodemverstoring worden echter zoveel mogelijk voorkomen door de toepassing van algemene richtlijnen bij uitvoering. Zo vindt het transport van materieel zoveel mogelijk plaats via bestaande paden en wegen of over transportroutes die zijn afgestemd met de ecologisch deskundige. Daarnaast wordt waar mogelijk buiten het habitatype gewerkt. Verder worden er maatregelen genomen (bijvoorbeeld handmatig verwijderen) om beschadigingen aan het veen te voorkomen (zie ook H6). Derhalve worden negatieve effecten in de vorm van oppervlakverlies of andere negatieve effecten als gevolg van betreding en bodemverstoring zoveel mogelijk beperkt.

De werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode augustus t/m november 2021. Deze periode valt grotendeels buiten de meest kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperioden van typische soorten van Herstellende hoogvenen (zoals adder, levendbarende hagedis, blauwborst, watersnip en hoogveenglanslibel). Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soorten beschikbaar en leiden de werkzaamheden niet tot het verdwijnen of sterke achteruitgang van typische soorten van Herstellende hoogvenen.

Door het treffen van de natuurherstelmaatregelen wordt de hydrologische situatie in het gebied geoptimaliseerd en kan de kwaliteit van het habitatype verbeteren. Op langere termijn kunnen de Herstellende hoogvenen zich door ontwikkelen tot het optimaal ontwikkelde habitatype Actieve hoogvenen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de uitbreidingsdoelstelling van Herstellende hoogvenen (uitbreiding kwaliteit) en uitbreidingsdoelen van Actieve hoogvenen (uitbreiding oppervlakte en kwaliteit). De verwachte positieve effecten van het maatregelpakket wegen vele malen zwaarder dan de tijdelijke en beperkte negatieve effecten als gevolg van de uitvoering. Hiermee zijn effecten op het habitatype Herstellende hoogvenen voldoende inzichtelijk gemaakt.

Habitatsoorten

Oppervlakteverlies, betreding en (bodem)verstoring van leefgebied van Grote modderkruiper

Het voorkomen van grote modderkruiper is op diverse plekken bekend in het Buurserzand & Haaksbergerveen. Grote modderkruiper is een soort van ondiep, stilstaand of zeer langzaam stromend water waarin veel planten aanwezig zijn en waar op de bodem een dikke modderlaag aanwezig is. De soort wordt het meest aangetroffen in kleine wateren, vooral in poldersloten met een goede waterkwaliteit. Op basis van terreinkenmerken en de NDFF (2021) is grote modderkruiper binnen het onderzoeksgebied verspreid te verwachten in veenplassen en waterhoudende, smalle watergangen en greppels met een goed ontwikkelde watervegetatie. Als gevolg van de werkzaamheden vindt beperkt aantasting van leefgebied van grote modderkruiper plaats.

De te dempen greppels/ watergangen staan het grootste deel van het jaar droog. Dergelijke greppels en watergangen vormen zodoende geen geschikt leefgebied voor grote modderkruiper. Wel is de soort incidenteel te verwachten op de locaties waar duikers en stuwen worden verwijderd/ geplaatst. Als gevolg van het verwijderen, vervangen en herplaatsen van deze elementen treedt zeer kleinschalig oppervlakteverlies op (enkele meters) en treedt betreding en (bodem)verstoring van het leefgebied en exemplaren van grote modderkruiper op. Van versnippering van leefgebied is geen sprake, doordat in de huidige situatie op deze locaties reeds voor grote modderkruiper onoverkoombare barrières aanwezig zijn. De werkzaamheden zorgen alleen op de korte termijn voor een beperkte en lokale afname van leefgebied. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soort beschikbaar.

Effecten als betreding en bodemverstoring worden voorkomen door het toepassen van een zorgvuldige werkwijze (zie H6). Zo wordt geadviseerd om buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode te werken (werkzaamheden uitvoeren september tot en met oktober). Hiermee zijn effecten op de habitatsoort grote modderkruiper voldoende inzichtelijk gemaakt.

Oppervlakteverlies, betreding en (bodem)verstoring van leefgebied van Kamsalamander

Kamsalamander komt voor op verschillende locaties in het Buurserzand & Haaksbergerveen. Het voortplantingsbiotoop bestaat voornamelijk uit matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Zure veenwateren in het centrale deel van het gebied zijn ongeschikt als voortplantingswater. Het overwinteringsgebied waarin de kamsalamander wordt aangetroffen is bosrijk en bevat houtwallen of struweel in de onmiddellijke nabijheid (vooral binnen 100 meter) van de voortplantingswateren. Op basis van terreinkenmerken en de NDFF (2021) wordt Kamsalamander voornamelijk overwinterend verwacht binnen de maatregellocaties in kades en dammen en de droge strooisellaag van bospercelen. Als gevolg van de werkzaamheden vindt beperkt aantasting van leefgebied van Kamsalamander plaats.

De te dempen greppels/ watergangen staan het grootste deel van het jaar droog. Dergelijke greppels en watergangen vormen zodoende geen geschikt voortplantingsbiotoop voor Kamsalamander. Wel is de soort incidenteel voortplantend te verwachten op de locaties waar duikers en stuwen worden verwijderd/ geplaatst. Als gevolg van het verwijderen, vervangen en plaatsen van deze elementen treedt zeer kleinschalig oppervlakteverlies op (enkele meters) en treedt betreding en (bodem)verstoring van het leefgebied en exemplaren van Kamsalamander op. Als gevolg van het verwijderen van opslag, stobben verwijderen, maaien en het ophogen en opvullen van dammen treedt tijdelijk oppervlakteverlies, betreding en (bodem)verstoring van het overwinteringsbiotoop van Kamsalamander op.

De werkzaamheden zorgen alleen op de korte termijn voor een beperkte en lokale afname en verstoring van leefgebied. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in ruimtelijk gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soort beschikbaar. Op de lange termijn kunnen de maatregellocaties zich opnieuw ontwikkelen als leefgebied.

Om schade en verstoring van exemplaren van Kamsalamander te voorkomen wordt een zorgvuldige werkwijze toegepast (zie H6). Hiermee zijn effecten op de habitatsoort Kamsalamander voldoende inzichtelijk gemaakt.

Betreding en (bodem)verstoring van leefgebied van Gevlekte witsnuitlibel

Gevlekte witsnuitlibel is verspreid in het Buurserzand & Haaksbergerveen bekend en ook zijn diverse waarnemingen bekend op de maatregellocaties (NDFF, 2021). Gevlekte witsnuitlibel is een soort van verlandingszones van hoogveen- en heidevennen met helder, ondiep (<1 meter), matig voedselrijk water en een beschutte ligging. Vaak bestaat de vegetatie uit een combinatie van riet of lisdodde, rijke onderwatervegetatie en drijvende kraggen. Op basis van de terreinkenmerken wordt Gevlekte witsnuitlibel uitsluitend zwervend en foeragerend verwacht binnen de maatregellocaties.

Door uitvoering van de werkzaamheden treedt betreding en verstoring op van foerageergebied van Gevlekte witsnuitlibel. De werkzaamheden zorgen alleen op de korte termijn voor een beperkte verstoring van foerageergebied. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soort beschikbaar. Op de lange termijn kunnen de maatregellocaties zich opnieuw ontwikkelen als foerageergebied. Verder worden negatieve effecten op exemplaren voorkomen door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee zijn effecten op de habitatsoort Gevlekte witsnuitlibel voldoende inzichtelijk gemaakt.

4.6 Samenvatting conclusies

De voorgestelde maatregelen zijn nodig voor het behoud en de uitbreiding van de instandhoudingsdoelen van aangewezen waarden van Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen en zijn daarmee vrijgesteld van vergunningplicht in de Wet natuurbescherming. In voorliggende Voortoets zijn de effecten van de geplande maatregelen inzichtelijk gemaakt.

Tijdens de uitvoering van de maatregelen treedt tijdelijke verstoring van typische soorten en tijdelijk oppervlakverlies, betreding en bodemverstoring op van de habitattypen Droge heiden en Herstellende hoogvenen. Ook treedt tijdelijke verstoring op van leefgebieden en exemplaren van de habitattoorten Grote modderkruiper, Kamsalamander en Gevlekte witsnuitlibel. De effecten zijn van korte duur en verspreid in ruimte en tijd. Daarnaast zijn voor de typische en habitattoorten voldoende alternatieve leefgebieden aanwezig in de omgeving buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. Op de locaties met tijdelijk oppervlakteverlies, bodemverstoring en betreding van Droge heiden kan zich op termijn opnieuw habitatype met een verbeterde kwaliteit ontwikkelen. Op de locaties met Herstellende hoogvenen kan het habitatype zich door ontwikkelen naar het habitatype Actieve Hoogvenen. Deze ontwikkeling is in lijn met het uitbreidingsdoelen voor beide habitattypen.

5. Soortbescherming

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn voor het onderdeel soortbescherming de maatregelen beoordeeld die voor dit project worden uitgevoerd. Onderzocht is welke beschermde soorten (mogelijk) voorkomen binnen de maatregellocaties. Daarnaast is onderzocht welke (negatieve) effecten optreden. Voor de maatregelen geldt een vrijstelling bij overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming en is aangegeven op welke wijze aan de zorgplicht voldaan wordt (weergegeven in het Ecologisch werkprotocol in H6).

5.2 Effectbeoordeling

Flora

Op basis van de aangetroffen soortensamenstelling, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden beschermde plantensoorten niet verwacht. Ten aanzien van de zorgplicht wordt geadviseerd de groeiplaatsen met bijzondere flora zoals wrattig veenmos, hoogveenveenmos, lavendelhei, klokjesgentiaan, witte snavelbies, kleine zonnedaauw, koningsvaren en ronde zonnedaauw (zie H6) zoveel mogelijk te ontzien. Wrattig veenmos, hoogveenveenmos, lavendelhei, klokjesgentiaan en witte snavelbies komen in een groot deel van het veengebied voor. Kleine en ronde zonnedaauw zijn in een natte greppel langs de Veenweg bekend. Koningsvaren is bekend langs greppels aan de Hanebulteweg en de Urkerweg.

Vleermuizen

Het leefgebied van de in artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV) beschermde vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 1). Hieronder zijn deze onderdelen nader beschreven.

Kader 1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamverblijven / zomerverblijven, baltslocaties / paarverblijven en winterverblijven. Verstoring, beschadiging, vernietiging of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes

Voor oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jarenlang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Foeragegebied

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foeragegebied voor vleermuizen. Foeragegebied van vleermuizen geniet binnen de Wet natuurbescherming echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

Vanwege het ontbreken van bebouwing worden verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen uitgesloten. In het onderzoeksgebied zijn mogelijk bomen met voor vleermuizen geschikte holten en spleten aanwezig. Dergelijke bomen worden ingepast in de plannen en worden niet verwijderd (zie H6). Zodoende gaan geen verblijfplaatsen van vleermuizen verloren.

Vliegroutes en foeragegebieden

De maatregellocaties functioneren mogelijk als vliegroute en foeragegebied voor diverse vleermuissoorten als gewone en ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis (NDFF, 2021). Als gevolg van de beoogde werkzaamheden wordt echter geen schade verwacht op belangrijke vliegroutes en essentiële foeragegebieden. Er worden geen onmisbare opgaande lijnvormige elementen verwijderd. Daarnaast wordt er zoveel mogelijk gewerkt in de periode tussen zonsopkomst en zonsondergang, waardoor er geen verstoring van foeragerende/ migrerende vleermuizen optreedt (zie H6). Bovendien ontwikkelen de maatregellocaties zich na uitvoering opnieuw als foeragegebied voor vleermuizen.

Grondgebonden zoogdieren**Das**

Er zijn waarnemingen en sporen bekend van das in het onderzoeksgebied (NDFF, 2021). Er is een dassenburcht aanwezig in kapvak 5 (zie bijlage 1). De dassenburcht inclusief een zone van 50 meter rondom de burcht wordt ingepast (zie H6). De overige maatregellocaties functioneren naar verwachting alleen als foeragegebied voor das.

Door de werkzaamheden gaan geen verblijfplaatsen van das verloren en er vindt ook geen verstoring van burchten plaats. Wel gaat beperkt tijdelijk foeragegebied verloren door het uitvoeren van de werkzaamheden. In en in de directe omgeving van de maatregellocaties blijven echter ruim voldoende alternatieve foeragegebieden gehandhaafd. Zodoende zijn er ruim voldoende geschikte alternatieven voor de das aanwezig. Bovendien ontwikkelen zich na uitvoering van de maatregelen op de maatregellocaties opnieuw geschikte foeragegebieden voor de das. Effecten op foeragegebied van das leiden niet tot het verlaten van burchten.

Schade aan incidenteel aanwezige exemplaren en eventuele toekomstige burchten van das wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Steenmarter

In de omgeving van de maatregellocaties zijn waarnemingen van steenmarter bekend (NDFF, 2021). Op de maatregellocaties is geen sprake van bebouwing (o.a. boerderijen en woningen) of hollen (o.a. oude konijnenholen) met potentie als verblijfplaats voor steenmarter. Omdat er geen bebouwing gesloopt wordt of andere potentiële verblijfplaatsen verdwijnen, is aantasting van verblijfplaatsen van steenmarter uitgesloten. Naar verwachting vormen delen van de maatregellocaties geschikt foerageergebied voor steenmarter en gaat een beperkte oppervlakte tijdelijk verloren. Er zijn in de omgeving echter ruim voldoende alternatieve geschikte foerageergebieden voor steenmarter aanwezig in de vorm van bossen, graslanden, akkers en groenstructuren. Bovendien worden de maatregellocaties na uitvoering wederom geschikt als foerageergebied voor steenmarter.

Schade aan incidenteel aanwezige exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Boommarter

In het onderzoeksgebied zijn waarnemingen bekend van boommarter (NDFF, 2021). Er zijn mogelijk bomen met voor boommarter geschikte holtes aanwezig. Dergelijke bomen worden echter allemaal ingepast (zie H6). Zodoende gaan er geen verblijfplaatsen van boommarter verloren. Daarnaast fungeren de maatregellocaties naar verwachting als foerageergebied voor boommarter en gaat een beperkte oppervlakte tijdelijk verloren. Echter zijn in de omgeving van de maatregellocaties ruim voldoende alternatieve geschikte foerageergebieden voor boommarter aanwezig in de vorm van bossen, graslanden, akkers en groenstructuren. Bovendien worden de maatregellocaties na uitvoering wederom geschikt als foerageergebied voor boommarter.

Schade aan incidenteel aanwezige exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Eekhoorn

Er zijn waarnemingen van eekhoorn bekend in en rondom het onderzoeksgebied (NDFF, 2021). Als gevolg van de maatregelen gaan geen nesten van eekhoorn verloren. Wel fungeren de maatregellocaties naar verwachting als foerageergebied voor eekhoorn en gaat een beperkte oppervlakte tijdelijk verloren. Echter zijn in de omgeving van de maatregellocaties ruim voldoende alternatieve geschikte foerageergebieden voor eekhoorn aanwezig in de vorm van bossen. Bovendien worden de maatregellocaties na uitvoering wederom geschikt als foerageergebied voor eekhoorn.

Schade aan incidenteel aanwezige exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) en egel

In het onderzoeksgebied zijn waarnemingen van bunzing, hermelijn, wezel en egel bekend (NDFF, 2021). Binnen de maatregellocaties is sprake van geschikt leefgebied voor kleine marters en egel. Specifiek gaat het om ruigtevegetaties en dichte struikbegroeiingen in bosschages. Verblijfplaatsen zijn te verwachten in (oude) muizen- en konijnenholen, rommelhoekjes en ophopingen van blad- en takafval. Als gevolg van de maatregelen is er sprake van tijdelijke verstoring van leefgebied van kleine marterachtigen en egel. Echter blijven er binnen het onderzoeksgebied ruim voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar voor zowel kleine marterachtigen als egel. Bovendien ontwikkelt

zich na de uitvoering op termijn opnieuw geschikt leefgebied voor de soorten op de maatregellocaties. Zodoende zijn er altijd voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar voor kleine marters en egels.

Schade aan incidenteel aanwezige exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Grote bosmuis

Er zijn waarnemingen bekend van grote bosmuis in het onderzoeksgebied (NDFF, 2021). Binnen de maatregellocaties is sprake van geschikt leefgebied voor grote bosmuis. Specifiek gaat het om verblijfplaatsen en foerageergebied in ruigtevegetaties en dichte struikbegroeiingen in bos(schages). Als gevolg van de maatregelen is sprake van verlies en verstoring van leefgebied.

Bij de geplande werkzaamheden gaan mogelijk verblijfplaatsen van grote bosmuis verloren. Daarnaast zorgen de werkzaamheden op de korte termijn voor een beperkte verstoring van leefgebied.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van grote bosmuis wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periode (voortplanting) van grote bosmuis. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe gepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Waterspitsmuis

In het onderzoeksgebied zijn waarnemingen bekend van waterspitsmuis (NDFF, 2021). Waterspitsmuis wordt binnen de maatregellocaties alleen verwacht in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaande wateren met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Dergelijke kenmerken zijn mogelijk alleen aanwezig op de maatregellocaties waar duikers en stuwen worden vervangen/ verwijderd. De te dempen greppels staan vrijwel het gehele jaar droog en zijn niet geschikt voor de soort.

Als gevolg van de werkzaamheden treedt tijdelijke verstoring op van leefgebied van waterspitsmuis. Echter zijn in de omgeving van de maatregellocaties ruim voldoende alternatieve geschikte leefgebieden voor waterspitsmuis aanwezig in de vorm van oevers waar geen werkzaamheden plaatsvinden. Bovendien worden de maatregellocaties na uitvoering wederom geschikt als leefgebied van waterspitsmuis.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van waterspitsmuis wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periode (voortplanting) van waterspitsmuis. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe gepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Overige soorten

Vaste verblijfplaatsen van overige zoogdieren die zijn opgenomen op Habitatrictlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en overige nationaal beschermde soorten zonder provinciale vrijstelling worden op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) uitgesloten in het onderzoeksgebied.

Op de maatregellocaties zijn vaste verblijfplaatsen van beschermde grondgebonden zoogdiersoorten met provinciale vrijstelling aangetroffen en/of te verwachten. Dit zijn onder andere rosse woelmuis, veldmuis, aardmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, huisspitsmuis, haas, konijn, vos en ree.

Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze grondgebonden zoogdieren geschaad worden.

Schade aan deze soorten wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Broedvogels

Bij broedvogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillende beschermingsregime.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Uit bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) zijn geen jaarrond beschermde nesten bekend op en rondom de maatregellocaties. Door de werkzaamheden gaan geen jaarrond beschermde nesten verloren en er vindt ook geen verstoring van jaarrond beschermde nesten plaats. Mogelijk wordt foerageergebied van soorten als buizerd, havik, ransuil en sperwer (tijdelijk) verstoord als gevolg van de werkzaamheden. Voor foerageergebieden van dergelijke soorten zijn echter ruimschoots alternatieven aanwezig in de vorm van uitgestrekte hoogveenvegetaties, graslanden en bospercelen. Bovendien blijft het gebied binnen het onderzoeksgebied na uitvoering van de werkzaamheden geschikt als foerageergebied voor deze soorten. Effecten op foerageergebieden van broedvogels met jaarrond beschermde nesten leidt niet tot het verlaten van nestlocaties.

Schade wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespandief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. De Provincie Overijssel heeft per 1 september 2019 een aantal extra soorten toegevoegd aan de lijst met broedvogels met jaarrond beschermde nesten: boerenzwaluw, bosuil, huiszwaluw, raaf, torenvalk, zeearend en zwarte specht jaarrond beschermd. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Overige broedvogels

Door de aanwezigheid van ruigtes, veenvegetaties, heidevegetaties en bospercelen is broedbiotoop aanwezig voor algemene vogelsoorten zoals onder andere boomkruiper, boomklever, gaai, geelgors, goudhaan, graspieper, groene specht, grote bonte specht, kleine bonte specht, kraanvogel, nachtzwaluw, roodborsttapuit, veldleeuwerik, merel, ekster, houtduif, wilde eend, rietgors, winterkoning en zwarte kraai (NDFF, 2021). Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en eind juli worden aangehouden als broedseizoen.

Verstoring van exemplaren in de meest kwetsbare periode wordt voorkomen door zoveel mogelijk buiten het broedseizoen te werken. Daarnaast wordt een zorgvuldige werkwijze toegepast. Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht. Bij uitvoering van de werkzaamheden in de periodes tussen half februari - half maart en half juli - half november, is het wel van belang om na te gaan of nog bewoonde nesten van vroeg of laat in het seizoen broedende soorten aanwezig zijn binnen de maatregellocaties (zie H6).

Amfibieën

Kamsalamander

Kamsalamander komt voor op verschillende locaties in het Buurserzand & Haaksbergerveen. Het voortplantingsbiotoop bestaat voornamelijk uit matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Zure veenwateren in het centrale deel van het gebied zijn ongeschikt als voortplantingswater. Het overwinteringsgebied waarin de kamsalamander wordt aangetroffen is bosrijk en bevat houtwallen of struweel in de onmiddellijke nabijheid (vooral binnen 100 meter) van de voortplantingswateren. Op basis van terreinkenmerken en de NDFF (2021) wordt Kamsalamander voornamelijk overwinterend verwacht binnen de maatregellocaties in kades en dammen en de droge strooisellaag van bospercelen.

Als gevolg van de werkzaamheden vindt beperkt aantasting van leefgebied van kamsalamander plaats. De te dempen greppels/ watergangen staan het grootste deel van het jaar droog. Dergelijke greppels en watergangen vormen zodoende geen geschikt voortplantingsbiotoop voor kamsalamander. Wel is de soort incidenteel voortplantend te verwachten op de locaties waar duikers en stuwen worden verwijderd/ geplaatst. Als gevolg van het verwijderen, vervangen en plaatsen van deze elementen treedt zeer kleinschalig oppervlakteverlies op (enkele meters) en treedt verstoring van exemplaren op. Als gevolg van het verwijderen van opslag, stobben verwijderen, maaien en het ophogen en opvullen van dammen treedt tijdelijk oppervlakteverlies, betreding en (bodem)verstoring van het overwinteringsbiotoop van kamsalamander op.

De werkzaamheden zorgen alleen op de korte termijn voor een beperkte en lokale afname van leefgebied. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soort beschikbaar. Op de lange termijn kunnen de maatregellocaties zich opnieuw ontwikkelen als leefgebied.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van kamsalamander wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periodes (overwintering en voortplanting) van kamsalamander. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe gepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Heikikker & poelkikker

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen bekend van heikikker en poelkikker (NDFF, 2021). Beide soorten zijn voortplantend te verwachten in waterhoudende sloten en vennen. Daarnaast vindt naar verwachting overwintering plaats in de hoger gelegen terreindelen zoals kades en dammen en de droge strooisellaag van bospercelen. Verder is een groot deel van onderzoeksgebied geschikt als foerageergebied/zomerbiotoop voor heikikker en poelkikker.

Door de werkzaamheden treedt tijdelijke verstoring van voortplantingsbiotoop van de soorten op, op de locaties waar duikers en stuwen worden vervangen of verwijderd. Verder gaat er overwinteringsbiotoop en foerageergebied/zomerbiotoop van heikikker en poelkikker tijdelijk verloren. Na uitvoering van de werkzaamheden worden alle maatregellocaties opnieuw geschikt voor heikikker en poelkikker.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periodes

(overwintering en voortplanting) van heikikker en poelkikker. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe gepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Overige soorten

Voortplanting en overwintering van populaties van overige amfibieën die zijn opgenomen op de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde soorten zonder provinciale vrijstelling worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) uitgesloten.

Binnen de maatregellocaties zijn algemene soorten zoals bastaardkikker, kleine watersalamander, gewone pad en bruine kikker aangetroffen of te verwachten. Daarnaast is geschikt voortplantings- en overwinteringsbiotoop op de maatregellocaties aanwezig. Voortplanting en overwintering van nationaal beschermde amfibieën met provinciale vrijstelling kan niet worden uitgesloten.

Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze amfibieën geschaad worden. Schade aan deze soorten wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Reptielen

Adder en levendbarende hagedis

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen bekend van adder en levendbarende hagedis (NDFF, 2021). In het onderzoeksgebied zijn adder en levendbarende hagedissen vooral op zonbeschenen plekken in bosranden, heidevegetaties en op kades te verwachten. Naar verwachting worden dergelijke plekken jaarrond gebruikt als leefgebied, waarbij ook voortplanting en overwintering plaatsvindt.

Door de werkzaamheden treedt (tijdelijke) verstoring op van leefgebied van adder en levendbarende hagedis. De belangrijkste delen van het leefgebied (droge heide en hoger gelegen, zonbeschenen delen in het veen en bospercelen) worden echter zoveel mogelijk ontzien. Daarnaast worden er takkenhopen op de dijken/legakkers aangelegd om overwinteringsplekken voor adder te creëren. Na uitvoering van de werkzaamheden worden de maatregellocaties opnieuw geschikt voor adder en levendbarende hagedis.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van adder en levendbarende hagedis wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periodes (overwintering en voortplanting) van adder en levendbarende hagedis. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toegepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Overige reptielen

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden op de maatregellocaties geen voortplanting of vaste verblijfplaatsen verwacht van overige beschermde reptielen uit de Wet natuurbescherming. Het nemen van schade beperkende maatregelen is niet aan de orde voor overige reptielen.

Vissen

Grote modderkruiper

Het voorkomen van grote modderkruiper is op diverse plekken bekend in het Buurserzand & Haaksbergerveen. Grote modderkruiper is een soort van ondiep, stilstaand of zeer langzaam stromend water waarin veel planten aanwezig zijn en waar op de bodem een dikke modderlaag aanwezig is. De soort wordt het meest aangetroffen in kleine wateren, vooral in poldersloten met een goede waterkwaliteit. Op basis van terreinkenmerken en de NDFF (2021) is grote modderkruiper binnen het onderzoeksgebied verspreid te verwachten in veenplassen en waterhoudende, smalle watergangen en greppels met een goed ontwikkelde watervegetatie.

Als gevolg van het verwijderen, vervangen en plaatsen van deze elementen treedt zeer kleinschalig oppervlakteverlies op (enkele meters) en versnippering en verstoring van leefgebied van grote modderkruiper op. De werkzaamheden zorgen alleen op de korte termijn voor een beperkte en lokale afname van leefgebied. Van versnippering van leefgebied is geen sprake, doordat in de huidige situatie op deze locaties reeds voor grote modderkruiper onoverkoombare barrières aanwezig zijn. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (niet overal tegelijkertijd). Doordat werkzaamheden gefaseerd worden, blijven altijd voldoende onverstoorde gebieden voor de soort beschikbaar.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van grote modderkruiper wordt voorkomen door bij de uitvoering van maatregelen zoveel mogelijk rekening te houden met de meest kwetsbare periodes (overwintering en voortplanting) van grote modderkruiper. Daarnaast wordt tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toegepast (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Ongewervelden

Gevlekte witsnuitlibel

Gevlekte witsnuitlibel is verspreid in het Buurserzand & Haaksbergerveen bekend en ook zijn diverse waarnemingen bekend op de maatregellocaties (NDFF, 2021). Gevlekte witsnuitlibel is een soort van verlandingszones van hoogveen- en heidevennen met helder, ondiep (<1 meter), matig voedselrijk water en een beschutte ligging. Vaak bestaat de vegetatie uit een combinatie van riet of lisdodde, rijke onderwatervegetatie en drijvende kraggen. Op basis van de terreinkenmerken wordt gevlakte witsnuitlibel uitsluitend zwervend en foeragerend verwacht binnen de maatregellocaties.

Door uitvoering van de werkzaamheden treedt mogelijk alleen tijdelijke verstoring op van foerageergebied van gevlakte witsnuitlibel. Na uitvoering van de werkzaamheden worden de maatregellocaties opnieuw geschikt als foerageergebied voor gevlakte witsnuitlibel.

Schade aan exemplaren van gevlakte witsnuitlibel wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Hoogveenglanslibel

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen van hoogveenglanslibel bekend (NDFF, 2021). Voortplantingsplekken van hoogveenglanslibel zijn voornamelijk aanwezig / te verwachten in veenputten die vrijwel volledig zijn verland met veenmossen (geen/nauwelijks zichtbaar water) en niet droogvallen. Dergelijk veenputten worden alle gehandhaafd. Op basis van de terreinkenmerken

wordt hoogveenglanslibel uitsluitend zwervend en foeragerend verwacht binnen de maatregellocaties.

Door de werkzaamheden treedt mogelijk alleen tijdelijke verstoring op van foerageergebied van hoogveenglanslibel. Na uitvoering van de werkzaamheden worden de maatregellocaties opnieuw geschikt als foerageergebied voor hoogveenglanslibel.

Schade aan exemplaren van hoogveenglanslibel wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Speerwaterjuffer

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen van speerwaterjuffer bekend (NDFF, 2021). Het Haaksbergerveen is een belangrijk voortplantingsgebied van de soort. Voortplantingsplekken van speerwaterjuffer zijn voornamelijk aanwezig / te verwachten in de verlandingsstadia aan de randzone van hoogveen. Daarnaast is het belangrijk dat er in de directe omgeving van de voortplantingsplekken gevarieerd oever- en waterbegroeiing aanwezig is. Op basis van de terreinkenmerken wordt speerwaterjuffer uitsluitend zwervend en foeragerend verwacht binnen de maatregellocaties.

Door de werkzaamheden treedt mogelijk alleen tijdelijke verstoring op van foerageergebied van speerwaterjuffer. Na uitvoering van de werkzaamheden worden de maatregellocaties opnieuw geschikt als foerageergebied voor speerwaterjuffer.

Schade aan exemplaren van speerwaterjuffer wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Grote vos

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen van grote vos bekend (NDFF, 2021). Binnen het onderzoeksgebied ontbreekt geschikt voortplantingsbiotoop voor grote vos (voornamelijk iep, zoete kers en wilgen). Als gevolg van de werkzaamheden verdwijnt geen voortplantingsbiotoop van grote vos.

Schade aan incidenteel aanwezige adulte exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Grote weerschijnvlinder

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen van grote weerschijnvlinder bekend (NDFF, 2021). Voortplantingshabitat van grote weerschijnvlinder komt vooral voor in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes in beekdalen met boswilg.

Als gevolg van het opslag verwijderen gaan mogelijk enkele waardplanten van grote weerschijnvlinder verloren.

Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van grote weerschijnvlinder wordt voorkomen door bij de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Kleine ijsvogelvlinder

Binnen de maatregellocaties zijn waarnemingen van kleine ijsvogelvlinder bekend (NDFF, 2021). Kleine ijsvogelvlinder is een soort van vochtig bos met wilde kamperfoelie. Binnen de maatregellocaties wordt de soort voornamelijk als zwervende imago verwacht, maar voortplanting wordt niet verwacht.

Schade aan incidenteel aanwezige adulte exemplaren wordt beperkt door tijdens de uitvoering een zorgvuldige werkwijze toe te passen (zie H6). Hiermee wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

Overige ongewervelden

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden op de maatregellocaties geen voortplanting of vaste verblijfplaatsen verwacht van overige beschermde ongewervelden uit de Wet natuurbescherming. Het nemen van schade beperkende maatregelen is niet aan de orde voor overige ongewervelden.

5.3 Conclusies

Op de maatregellocaties is het voorkomen van een groot aantal (beschermde) soorten bekend of te verwachten. Door de geplande werkzaamheden gaan in beperkte mate verblijfplaatsen/leefgebieden verloren en is sprake van overtreding van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming. Voor Natura 2000-natuurherstelmaatregelen en instandhoudingsmaatregelen geldt echter een vrijstelling en is het noodzakelijk om een ecologisch werkprotocol op te stellen. In het ecologisch werkprotocol (zie H6) worden voorzorgsmaatregelen beschreven die nodig zijn om aanwezige (beschermde) soorten te ontzien.

6. Ecologisch werkprotocol

In dit ecologisch werkprotocol (EWP) zijn de benodigde voorzorgsmaatregelen in het kader van Wet natuurbescherming opgenomen. Negatieve effecten op (beschermde) planten, dieren en habitattypen zijn daarmee zoveel mogelijk te voorkomen. Tevens wordt op deze wijze aan de zorgplicht voldaan. De te nemen voorzorgsmaatregelen zijn gebaseerd op de Gedragscode Natuurbeheer en expert judgement opgedaan uit vergelijkbare projecten in Natura 2000-gebieden.

6.1 Algemeen

1. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van flora en fauna (verder: ecologisch toezichthouder).
2. In het logboek in het EWP (zie bijlage 2) worden maatregelen vastgelegd, bedoeld om schade op beschermde planten en dieren te voorkomen. Daarbij wordt omschreven welke soort betrokken was en welke maatregelen zijn genomen op welke datum en locatie.
3. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient het EWP met logboek op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
4. Gebiedsdelen waar geen werkzaamheden zijn gepland, worden niet betreden.
5. Zonder uitdrukkelijke toestemming of verlangen van de directie en in overleg met de ecologisch deskundige mag uitsluitend gewerkt worden op werkdagen tussen zonsopkomst en zonsondergang.
6. Werkzaamheden op een bepaalde werklocatie worden in een zo kort mogelijk tijdbestek en zoveel mogelijk aaneengesloten uitgevoerd.
7. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden wordt één kant opgewerkt, zodat dieren kunnen vluchten.
8. Voorafgaand aan de werkzaamheden op een nieuwe werklocatie wordt door de ecologisch toezichthouder nagegaan of en waar zich broedende vogels ophouden (alleen van toepassing als de werkzaamheden opgestart worden in de periode of 15 februari – 15 september). Mochten broedende vogels aanwezig zijn dan worden de werkzaamheden ter plekke uitgesteld tot de jongen zijn uitgevlogen.
9. Voorafgaand aan de werkzaamheden op een nieuwe werklocatie worden door de ecologisch toezichthouder ecologisch waardevolle elementen voor behoud gemarkeerd, waaronder:
 - (Mogelijke) nestbomen van roofvogels en uilen en eekhoorn, inclusief een door de ecologisch toezichthouder vast te stellen zone;
 - Mogelijke nestbomen van boomarter, inclusief een door de ecooloog vast te stellen zone;
 - Mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen, inclusief een zone van 20 meter;
 - Burchten van das, inclusief een zone van 50 meter;
 - Overige waardevolle overige flora en mossen en Rode Lijst flora en/ of waardplanten van bijzondere dagvlinders (o.a. wrattig veenmos, hoogveenveenmos, lavendelhei, klokjesgentiaan,

witte snavelbies, kleine zonnedaauw, koningsvaren en ronde zonnedaauw). De definitieve lijst wordt bepaald door de ecologisch toezichthouder.

10. Gemarkeerde gebiedsdelen worden niet betreden.

6.2 Verwijderen bosopslag en solitaire bomen

11. Indien handmatig uitgevoerd is het (periodiek) verwijderen van opslag en solitaire bomen niet seizoensgebonden. De voorkeursperiode is september tot maart, grotendeels buiten het broedseizoen, de voortplantingsperiode van grote bosmuis en de vliegtijd van grote weerschijnvlinder.
12. Indien machinaal uitgevoerd wordt het (periodiek) verwijderen van opslag en solitaire bomen uitgevoerd in de periode september tot maart.

6.3 Verwijderen stobben en maaïen

13. Stobben, zagen en frezen vindt zoveel mogelijk plaats in oktober, buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van grote bosmuis, reptielen en amfibieën en buiten de broedperiode van vogels. Eventueel nog aanwezige amfibieën en reptielen zijn dan actief en kunnen vluchten als de werkzaamheden worden opgestart. Langer doorwerken na oktober of starten in september is alleen mogelijk op locaties zonder overwinteringsbiotoop voor amfibieën en reptielen leefgebied van grote bosmuis.
14. Maaïen met een klepelmaaier en/of bosmaaier vindt plaats in de periode oktober tot maart, buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van grote bosmuis, reptielen en amfibieën en broedperiode van vogels. Reptielen en amfibieën zitten in deze periode overwinterend in de grond.

6.4 Dempen greppels/ watergangen en vervangen/ verwijderen duikers en plaatsen stuw

15. Dempen van greppels vindt plaats in de periode september tot en met oktober, buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van reptielen en amfibieën en broedperiode van vogels. Eventueel nog aanwezige amfibieën en reptielen zijn in deze periode nog actief en kunnen vluchten als de werkzaamheden worden opgestart. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden wordt bepaald door de ecologisch toezichthouder.
16. Kort voorafgaand aan het dempen worden de betreffende sloten en greppels gecontroleerd door de ecologisch toezichthouder. Eventueel aanwezige reptielen en amfibieën worden verjaagd of weggevangen. Gevangen dieren worden teruggezet in een vergelijkbaar en geschikt habitat in de omgeving waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden.
17. Werkzaamheden in waterhoudende elementen vindt plaats in de periode september tot half maart, grotendeels buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van grote modderkruiper, waterspitsmuis en broedvogels. De genoemde periode kan eerder of later beginnen of eindigen, afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden. Dit wordt bepaald door de ecologisch toezichthouder.
18. Werkzaamheden aan waterhoudende elementen worden uitgevoerd als de luchttemperatuur boven het vriespunt ligt en er geen ijs aanwezig is. Op deze manier wordt schade op waterfauna in de kwetsbare winterperiode zoveel mogelijk voorkomen.

6.5 Ophogen en opvullen dammen

19. Twee weken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden in een deelgebied worden de dammen ongeschikt gemaakt door de aanwezige vegetatie in een laag tempo kort af te maaien en opslag te verwijderen. Zodoende worden de dammen ongeschikt voor waterspitsmuizen, amfibieën en reptielen om zich op te houden.
20. Daar waar hoge horsten met pijpenstrootje aanwezig zijn die het lastig maken om het gebied op een waterspitsmuismvriendelijke wijze ongeschikt te maken (maaïen heeft dan bijvoorbeeld geen zin), wordt voorgesteld om de horsten met pijpenstrootje voorzichtig te vergraven en in de omliggende vegetatie te deponeren. Hierdoor krijgt waterspitsmuis de gelegenheid om te vluchten.
21. Graafwerkzaamheden vinden plaats in de periode september tot en met oktober, grotendeels buiten de kwetsbare periode van waterspitsmuis, voortplantings- en overwinteringsperiode van amfibieën en reptielen en broedperiode van vogels.
22. Kort voorafgaand aan de werkzaamheden worden af te graven plekken gecontroleerd door de ecologisch toezichthouder. Eventueel aanwezige fauna wordt verjaagd of weggevangen. Gevangen dieren worden teruggezet in een vergelijkbaar en geschikt habitat in de omgeving waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden.

6.6 Transportroutes

23. Transportroutes worden in overleg met de ecologisch toezichthouder gekozen en/of aangepast.
24. Er wordt niet zonder overleg met de ecologisch toezichthouder afgeweken van aangegeven aan-/afvoerroutes.
25. De Oude Buurserveenweg mag enkel worden gebruikt voor aan- en afvoermachines van tak- en tophout en niet voor personenvervoer.
26. De breedte van de transportwegen wordt zo beperkt mogelijk gehouden, zodat zo min mogelijk leefgebieden en habitattypen verstoord worden.
27. Er wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande padenstructuur.
28. Op transportroutes waar meer dan 5 cm insporing wordt verwacht, onder meer op draaihoeken en passeerlocaties, wordt gebruik gemaakt van bodembeschermingsmiddelen (bijvoorbeeld rijplaten).

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

BIJ12 (2017a). Kennisdocument Grote modderkruiper, *Misgurnus fossilis*. Versie 1.0 juli 2017.

BIJ12 (2017b). Kennisdocument Kamsalamander, *Triturus cristatus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017c). Kennisdocument Poelkikker, *Rana lessonae*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017d). Kennisdocument Heikikker, *Rana arvalis*. Versie 1.0, juli 2017.

Bunskoek, M. & S. E. Kraaijeveld (2016). Quicksan soortbescherming uitwerkingsgebieden N2000 Haaksbergen, HV1. Inventarisatie en beoordeling in het kader van soortbescherming. Rapport 16-303. Ecogroen bv Zwolle.

Ministerie van EZ (2015). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Aanvulling bij Alterra-rapport 1375 uit 2005.

Provincie Overijssel (2017). Natura 2000-gebiedsanalyse voor de Programmatie Aanpak Stikstof (PAS) Buurserzand & Haaksbergerveen. Vastgesteld Gedeputeerde Staten van Overijssel: 31 oktober 2017.

RVO (2016). Gedragscode Natuurbeheer.

Staatsbosbeheer (2019). Planuitwerking interne PAS-maatregelen Overijssel. Haaksbergerveen. Versie 4.0, definitief. 10 september 2019.

Internet

Effectenindicator (<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>).

Habitattypenkaart provincie Overijssel (www.overijssel.nl). Laatste raadpleging april 2021.

Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen (<https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/buurserzand-haaksbergerveen>).

NDFF (<https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal>). Laatste raadpleging april 2021.

Overheid (2021). Actuele tekst Wet natuurbescherming. <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>.

Ravon (www.ravon.nl).

Sovon (www.sovon.nl).

Vlinderstichting (www.vlinderstichting.nl).

Zoogdiervereniging (www.zoogdiervereniging.nl).

Bijlagen

Bijlage 1

Maatregelkaarten

1. Maatregelenkaart Aanvullende maatregelen M15
2. Hoogveenkaart

Aanvullende maatregelen M15

Legenda

N2000Haaksbergerveen

Verklaring maatregelen

☆

 Duiker vervangen door kopstuw

✕

 Verwijderen duiker

●

 Ophogen dam

★

 Opvullen dam

■

 Plaatsen stuw

●

 Ophogen dam

✕

 Verwijderen stalen duiker

●

 PVC duiker vervangen door PE duiker met stuwput

Verklaring punten bestaand

●

 boom sparen

●

 dassenburcht

✱

 mierennest

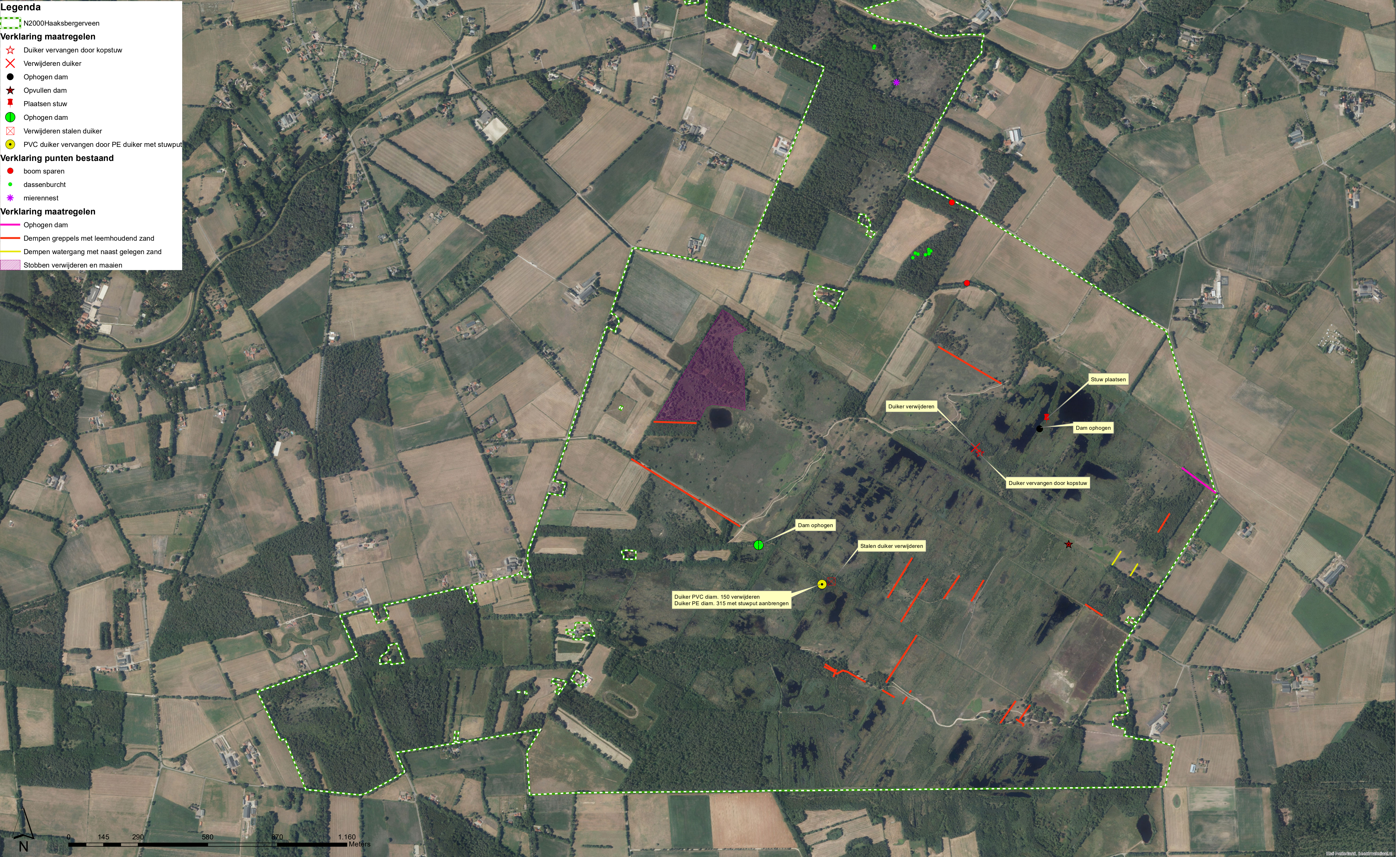
Verklaring maatregelen

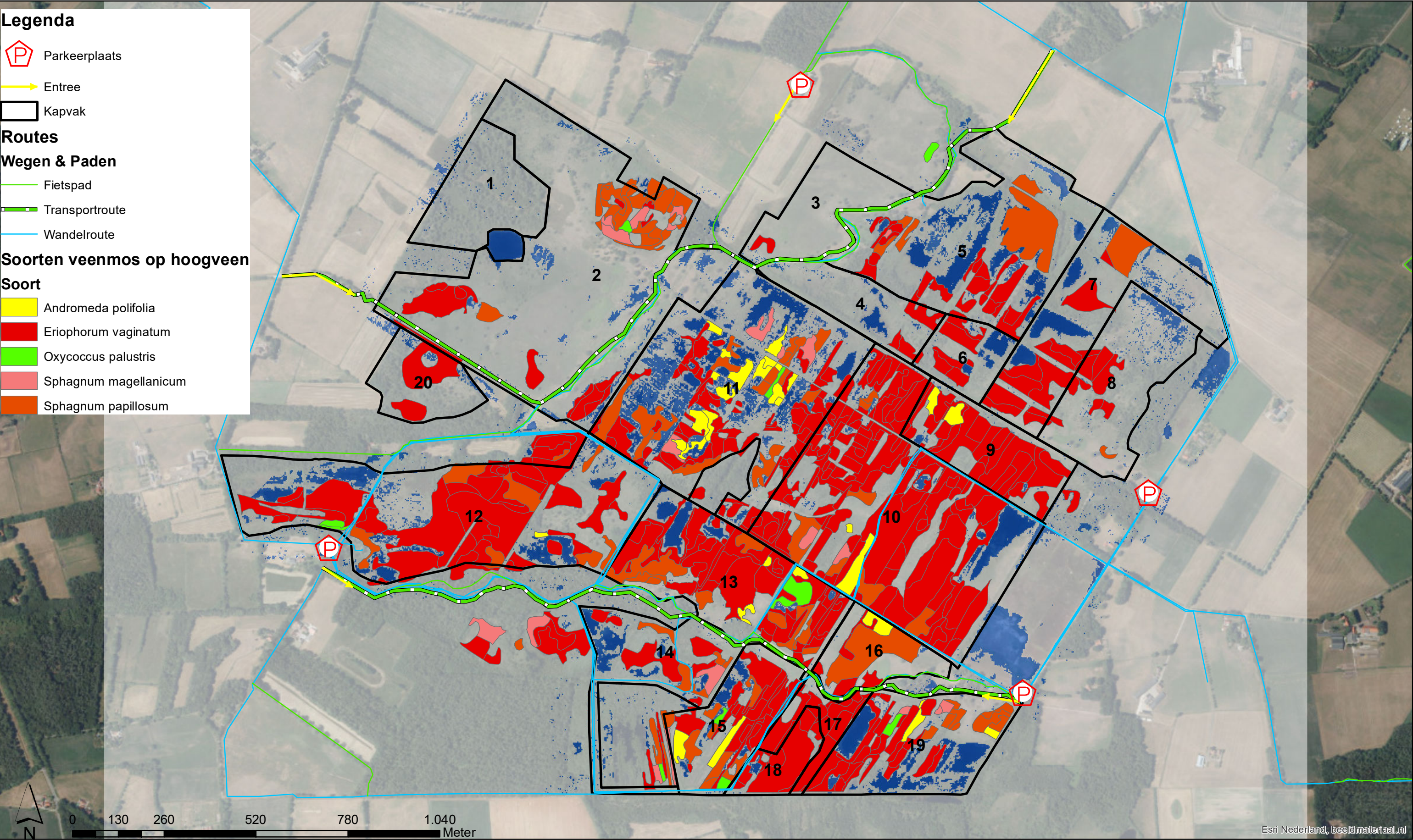
Ophogen dam

Dempen greppels met leemhoudend zand

Dempen watergang met naast gelegen zand

Stobben verwijderen en maaien

Bijlage 2

Logboek

Handeling	Datum	Locatie	Paraaf ecologisch toezichthouder	Eventuele bijzonderheden/ opmerkingen

Handeling	Datum	Locatie	Paraaf ecologisch toezichthouder	Eventuele bijzonderheden/ opmerkingen